

انجمن بانوان پیروان قرآن

○ محمدحسین صنعتی

۲۵۵

سندی سه صفحه ای از فعالیتهای مذهبی پیش از انقلاب اسلامی ، به جا مانده است با عنوان «اساس نامه و آیین نامه انجمن بانوان پیروان قرآن (فاطمیه) شعبه مشهد» که بر اساس آن ، این انجمن در «آذرماه ۱۳۴۰» تأسیس شده است . چگونگی طراحی و چاپ این سه صفحه با حروف چاپی خوانا در سال ۱۳۴۰ ، نشان از ذوق تهیه کنندگان آن دارد. در این متن آمده است :
اساس نامه و آیین نامه انجمن بانوان پیروان قرآن

زن عضو اصلی هر اجتماع یا اصلاح کننده هر نسل و نژاد سازنده کانون هر خانواده و بنا کننده پایه تربیت است .

هر زنی باید بنشیند و با خود حساب کند و ببیند که برای اصلاح و منظم ساختن امور زندگی خود ، به چه امیدوار است ؟

آیا به غیر از رشد عقلی نیروی ایمان مبادی اخلاقی خود ، به چیز دیگری [امیدوار است ؟ پای حساب که به میان آید ، حقیقت روشن می گردد .

متأسفانه اکثر زنان ایرانی حق و حقیقت را حفظ نکرده اند ؛ بنابراین انجمنی به نام «انجمن بانوان پیروان قرآن» در فاطمیه به منظور مبارزه با فساد اخلاق ، بی ایمانی ، بی تقوایی ، جاه طلبی ، تجمل پرستی ، دروغگویی و نفاق ورزی مردم تشکیل می شود. هدف این انجمن خیلی ساده و برای رسیدن به دو منظور است .

۱- حفظ قوانین دینی و قرآن

۲- توسعه آموزش و پرورش و روشن نمودن افکار زنان به امور دینی و اخلاقی .
این انجمن از تمام بانوانی که به این اصول و مرام علاقه مند باشند، برای همکاری و عضویت دعوت می نماید.

(آیین نامه انجمن بانوان پیروان قرآن فاطمیه)

ماده ۱- این انجمن با تمام قوا برای حفظ دین و آگاه نمودن بانوان به وظایف خودشان تشکیل می شود.

ماده ۲- اعضای این انجمن از زنان تشکیل می شود.

ماده ۳- هر کس عضویت انجمن را قبول کند، باید در راه پیشرفت مرام آن بکوشد و بر طبق آیین نامه انجمن رفتار کند.

ماده ۴- این جمعیت دارای یک هیئت مدیره یازده نفری است .

به این ترتیب [که:] نخست انجمن یازده نفر را تعیین می کند. این عده از بین خود یک رئیس، دو نایب رئیس، یک خزانه دار، دو منشی، چهار مسئول کمیسیونها را انتخاب می نمایند. اداره جلسات هیئت مدیره با رئیس، در غیاب او با نایب رئیس خواهد بود و جلسه هیئت مدیره با حضور هفت نفر رسمیت خواهد داشت .

ماده ۵- انتخابات هر سال، هفته اول آذر خواهد بود.

ماده ۶- هر یک از اعضای هیئت مدیره که سه مرتبه متوالی یا هفت مرتبه متناوب بدون عذر موجه غیبت کردند، در حکم استعفا خواهد بود و کتباً به او اخطار خواهد شد. تشخیص عذر موجه با هیئت مدیره است .

ماده ۷- در مذاکرات هیئت مدیره که [هر] پانزده روز یک بار در مکان معین انجمن تشکیل می شود، شرکت برای تمام اعضا آزاد خواهد بود. فقط حق صحبت و دادن رأی نخواهند داشت .

ماده ۸- انجمن بانوان پیروان قرآن دارای چهار کمیسیون است .

۱- کمیسیون فرهنگی - توسعه کلاسهای قرآن، تعلیمات دینی، عربی و تفسیر .

۲- کمیسیون امور خیریه - رسیدگی به احوال بینوایان و خانواده های بی بضاعت .

۳- کمیسیون تبلیغات - آشنا کردن زنان به حقوق خودشان و احکام دین . تهیه مقالات سودمند و ایراد سخن رانیها و افزودن [بر] جمعیت انجمن .

۴- کمیسیون امور اجتماعی - یعنی کوشش و رسیدگی در نیازمندیهای محصلات فاطمیه و تنظیم امور داخلی فاطمیه .

ماده ۹- شرایط عضویت

الف- مسلمان .

ب- داشتن حداقل هجده سال [سن].

ج- پذیرفتن آیین نامه انجمن و تعهد به رعایت مندرجات آنها و تصمیمات هیئت مدیره و کوشش در پیشرفت قرآن .

د- حداقل حق عضویت ۵۰ ریال و به تشخیص هیئت مدیره عده ای می توانند از پرداخت حق عضویت معاف بشوند.

ه- پذیرفته شدن به عضویت انجمن موکول به معرفی دو نفر از اعضای انجمن و تصویب هیئت مدیره خواهد بود.

و- تمام اعضای انجمن بایستی در یکی از کمیسیونها عضو بوده و فعالیت کنند.

ماده ۱۰- رسیدگی به امور مالی و وظیفه هیئت مدیره است .

تبصره - جلسات کمیسیونها بنا بر برنامه کمیسیونها در منازل اشخاص و یا در مکان انجمن بایستی مرتباً تشکیل شود.

این اساس نامه در ۱۰ ماده و یک تبصره در جلسه همگانی اعضای انجمن به تصویب رسید. در موارد لزوم با تصویب جلسه همگانی می توان در مواد آن تجدیدنظر نمود.

فاطمیه مشهد

برای آشنایی با «انجمن بانوان پیروان قرآن (فاطمیه) شعبه مشهد» شناخت فاطمیه مشهد و ارتباط آن با انجمن مزبور ضروری است .

فاطمیه مشهد از جمله مراکز مذهبی - آموزشی و به اعتباری مدارس غیردولتی دخترانه و زنانه ای است که در کنار مراکز مشابه ویژه آقایان ، به همت مرحوم «علی اصغر عابدزاده خراسانی» (۱۲۹۰ - ۱۳۶۵)^۱ پس از شکل گیری انجمن پیروان قرآن در سالهای نخست دهه ۱۳۲۰ شمسی^۲ پایه گذاری و تشکیل شد.

«فاطمه عابدزاده»^۳ دختر سوم مرحوم عابدزاده می گوید:^۴ «مرحوم پدرم زمانی که بچه یا نوجوان بودند، اندوخته ای داشتند برای روزی که می خواهند به خدمت سربازی بروند، نان سربازخانه را نمی خوردند. این نظر را داشته اند که نان دولت را نخورند.» سالها بعد به همت همو، همسان حسینه ها و مدارس که به صورت غیردولتی و با رویکردی مذهبی تأسیس می کرد «فاطمیه» نیز در محله ای مستضعف نشین (پایین خیابان / نواب صفوی^۵ کنونی) و پس از بنای مهدیه در خیابان علیا یا (بالا خیابان / شیرازی^۶ کنونی) تأسیس شد.^۷ سکینه

عابدزاده^۸ از روزهای ساخت فاطمیه در منزلی مخروبه می گوید: «منزل مخروبه ای بود. دور تا دور آن اتاق داشت. مردم را دعوت کردند آنجا و خودشان سخن رانی کردند. منبر رفتند و مجلسی ترتیب دادند و گفتند که اینجا هدفمان چه است و می خواهیم اینجا را مؤسسه ای به نام حضرت زهرا بسازیم. مخصوص خانمهاست. خانمها هم باید هزینه ساخت اینجا را بپردازند. خانمها هم استقبال خوبی کردند. خانه مخروبه ای بود که خودشان خراب کردند و حیاط کوچکی هم کنار آن بود که آن را هم خریدند، سرش انداختند و این مؤسسه فاطمیه را بنا کردند.^۹ در اصلی فاطمیه هم سطح کوچه فاطمیه (کوچه حاج ابراهیم قدیم) است و حیاط پله می خورد و گود است، آن قدر که پنجره های اتاقهای پایین با کوچه مجاور هم سطح است. پنجره ها را دو جداره ساخته اند تا صدا بیرون نرود. بنا در دو طبقه است.^{۱۰} در احداث این گونه بناها مرحوم عابدزاده علاوه بر طراحی، معماری و حتی عملگی، سهم عمده ای از هزینه را خود تأمین می کرده است. «هر چه درآمد کارخانه [آینه و شیشه سازی] بود خرج خانه از روی آن برداشته می شد و بقیه صرف بناها می شد.»^{۱۱}

اگرچه سال دقیق ساخت فاطمیه معلوم نیست، اما سکینه عابدزاده احداث فاطمیه را به سال ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۲ می داند که در طول سالهای ۱۳۳۶ تا ۱۳۳۹ این مؤسسه فعال تر عمل کرده

است. مرحوم عابدزاده قصد کرده بود که هر بنا به نام یکی از معصومین (ع)، کانون نشر دین و پایگاه آموزش خانواده‌های مذهبی باشد؛ عسکریه، نقویه، جوادیه، کاظمیه، جعفریه، باقریه، سجادیه، حسینیه، حسنیه، فاطمیه، علویه، مهدیه.^{۱۲} او از وقف کردن بناها نیز خودداری می‌کرد تا گسترش فعالیت آنها^{۱۳} منعی نداشته باشد.

هزینه‌های جاری (آب و برق) فاطمیه و حتی تحصیل دختران و برخی از خانمها در این مکان توسط هیئت امانا تأمین می‌شد؛ اما نیازمندیهایی چون فرش، با کمک مؤمنین خیر حتی خانواده‌های نیازمند فراهم می‌آمد. «خانمی بود که با چرخ [نخ] ریزی سالهای زیادی زحمت کشیده بود و صد تومان جمع کرده بود. خدا می‌داند خودش نیاز شدید به این پول داشت. صد تومان آن زمان پول قابل توجهی بود. این صد تومان را به فاطمیه هدیه کرده بود، که ما اسمش را گذاشته بودیم بی بی صد تومانی.»^{۱۴} قبضهای ۵۰ ریال^{۱۵} نیز در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گرفت که توسلاً از آنها می‌خریدند تا بخشی از هزینه فاطمیه تأمین شود. همین افراد در انجام امور فاطمیه از قبیل پخت و پز، رفت و روب و شستشو برای دستیابی به «فضیلت حضور» و ثواب از یکدیگر سبقت می‌گرفتند.^{۱۶}

به گفته دختران مرحوم عابدزاده که خود در همین مدرسه درس خوانده و در چهارده سالگی معلم فاطمیه شده اند، فعالیت فاطمیه به علت «مشکل تراشی دولت»^{۱۷} از سال ۱۳۴۲ رو به افول گذاشت و در سالهای ۱۳۵۴ و ۱۳۵۵ به پایین ترین حد رسید.

علی اصغر عابدزاده

«حاج علی اصغر عابدیان خراسانی»^{۱۸} با اشاره به همکاری اش با مرحوم عابدزاده در اداره مدارس غیردولتی و مذهبی یادآور می شود که هیچ مدرسه ای از این نوع مدارس زیر نظر آموزش و پرورش وقت اداره نمی شد، و مرجعیت آگاه مرحوم آیت الله میلانی، ناظر و هدایتگر مدیریت مرحوم عابدزاده بر مدارس بود: «حاج آقا به خانه آقایان علما هم رفت و آمد داشتند و در اکثر کارها با آیت الله میلانی مشورت می کردند. یعنی آیت الله میلانی راجع به مدارس دستوراتی می دادند که حاج آقا انجام می دادند.»^{۱۹}

معلمانی که توسط هیئت مدیره و شخص مرحوم عابدزاده دعوت به همکاری می شدند به صورت افتخاری و بدون انتظار و دریافت وجهی تدریس می کرده اند. حتی ابتکار هم به خرج می دادند و برای درک بهتر مطالب به خصوص در آموزش، تجوید یا تفسیر قرآن، سبکهای ابداعی به کار می گرفتند:^{۲۰} «معلمین بنای فاطمیه چند نفر بودند که من اسم دو نفرشان به یاد هست. خانم رنجبر که معلم رسمی آموزش و پرورش آن زمان بودند و جزوه عم (جزء سی ام قرآن) را نوشته بودند و دیگری خانم شهسوار بودند.»^{۲۱}

به گفته «حاج علی اصغر عابدیان» استقبال خانمها از مدرسه فاطمیه زیاد بود. آن گونه که مجبور شدند دو شیفت سه روزه طراحی کنند؛ یعنی دو مدرسه در فضای محدود فاطمیه ترتیب دادند و برای کنترل رفت و آمد، کارت شناسایی چاپ کردند. از نامه شماره ۵۸۱۰ مورخ ۱۳۳۳/۱۱/۳۹ ستاد لشکر خراسان به رکن ۲ تهران چنین برمی آید که بخشی از هزینه این قبیل مدارس از سوی انجمن پیروان قرآن تأمین می شده: «چکهای هزار ریالی و ده هزار ریالی که شبیه به قرضه ملی می باشد تهیه و پیروان انجمن که بیشتر آنها بازاریها» هستند خریداران عمده و تأمین کننده هزینه آموزش اند. «به علاوه بعضی از اولیای دانشجویان»^{۲۲} ماهیانه در حدود ۱۵۰ ریال به نام شهریه پرداخت می کنند.»

برای گسترش شعبات فاطمیه در سطح شهر مشهد، از دخترانی استفاده می شد که در فاطمیه تعلیم دیده بودند و توان تدریس داشتند. این شعبات در خانه ها دایر می شد و برای دروسی چون

انجمن بانوان پیروان قرآن

عربی، روخوانی قرآن، تجوید و کلام^{۲۳} مدرکی داده می‌شد که روی آن نوشته شده بود: «مدرک رسمی نیست».^{۲۴}

فاطمیه که پایگاه تحصیلی خانواده‌های متدین و پناهگاهی از مفاسد اجتماعی بود در ایام ولادت ائمه، جشن و در ایام فاطمیه مراسم سوگواری برپا می‌شد که به دلیل حسن سلوک و شیوه برخورد متولیان، حتی خانمهای کم‌قید و بی‌حجاب نیز در مراسم آنان شرکت می‌کردند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با آواره شدن میلیونها مسلمان افغانی و مهاجرت آنان به ایران و از جمله مشهد، فاطمیه سنت تعلیمی خود در آموزش دروس دینی و عربی را با دروس جدید همراه کرد و پناهگاه دختران مهاجر افغانی شد.

این همانی

از نخستین سطور «اساس نامه و آیین نامه» فاطمیه، چنین برمی‌آید که «انجمن بانوان پیروان قرآن» در فاطمیه مشهد طراحی شده شروع به فعالیت کرده است: «متأسفانه اکثر زنان ایرانی حق و حقیقت را حفظ نکرده‌اند. بنابراین انجمنی به نام «انجمن بانوان پیروان قرآن» در فاطمیه به منظور مبارزه با فساد اخلاق، بی‌ایمانی، بی‌تقوایی، جاه‌طلبی، تجمل‌پرستی، دروغگویی و نفاق‌ورزی مردم تشکیل می‌شود.»

آنچه در فاطمیه می‌گذشت با اهداف مطرح شده در این اساس نامه برابر بود: «هدف این انجمن خیلی ساده و برای رسیدن به دو منظور است: ۱- حفظ قوانین دینی و قرآن ۲- توسعه آموزش و پرورش و روشن نمودن افکار زنان به امور دینی و اخلاقی».^{۲۵}

با این حال، دختران مرحوم عابدزاده از نسبت میان فاطمیه و چنین اساس نامه‌ای و حتی «انجمن بانوان پیروان قرآن» اظهار بی‌اطلاعی می‌کنند. «فاطمه عابدزاده» احتمال می‌دهد این اساس نامه ابتکار خانمهای تهرانی باشد که به صورت مهمان به فاطمیه می‌آمدند. به زعم دختران مرحوم عابدزاده، چه بسا به کمک چنین مراجعان و مهمانانی و با کمک فعالین سیاسی، این اساس نامه طراحی شده باشد. اما «حاج علی اصغر عابدیان»، دستیار مرحوم عابدزاده مؤسس فاطمیه می‌گوید: «اینها در فاطمیه برنامه‌ای داشتند که از جمله می‌گفتند: شعبه بانوان انجمن پیروان قرآن.»

و اما گذشته از تعقید در عبارت «انجمن بانوان پیروان قرآن» که احتمالاً به قاعده تطابق موصوف و صفت در عربی، تعبیر به «انجمن بانوان پیرو قرآن» نشده است؛ یا چون به احتمال شاخه بانوان انجمن بوده تنها کلمه بانوان اضافه شده: «انجمن بانوان پیروان قرآن» - از کامل عبارت یعنی «انجمن بانوان پیروان قرآن (فاطمیه) شعبه مشهد» چنین فهمیده می‌شود که این

انجمن کشوری بوده، شعبه‌ای نیز در مشهد داشته است. اما مؤلف تحقیق جامع و دقیق جریانه‌ها و سازمانهای مذهبی - سیاسی ایران، سالهای ۱۳۲۰ - ۱۳۵۷ تنها از وجود «انجمن پیروان قرآن» در مشهد خبر می‌دهد و اشاره‌ای به وجود یا فعالیت چنین تشکلی در تهران یا شهر دیگری نمی‌کند.

اما به دلیل گذشت زمان و درگذشت طراحان و مدیران اصلی فاطمیه مشهد، بسیاری از حقایق مربوط به فعالیت این مرکز همچنان در پرده‌ای از ابهام ماند. ضمن آنکه چون مرحوم عابدزاده خود در دهه ۱۳۲۰ و بویژه دهه ۱۳۳۰ در زمره فعالین مذهبی و سیاسی بود و به گفته «محمد رضا حکیمی» وی در ماجرای ملی شدن نفت در کنار مرحومان «حلبی» و «محمد تقی شریعتی» یکی از سه چهره اصلی تجمعهای مؤمنین در حمایت از این نهضت بود^{۲۶} و در هماهنگی با مراجعی چون آیات عظام «شیرازی» و «میلانی» این تجمعه‌ها را هدایت می‌کرده‌اند. مرحوم «نواب صفوی» در سال ۱۳۳۲ برای ایراد سخن رانیها بر مرحوم عابدزاده - مؤسس فاطمیه - و بر مهدیه وی وارد می‌شود.^{۲۷} از این رو مرحوم عابدزاده نمی‌توانست همه اطلاعات و اسناد خود را از جمله «اساس نامه» ای برای انجمن پیروان قرآن یا انجمن بانوان پیروان قرآن یا فاطمیه را آشکارا طرح و توجیه و تبلیغ و ثبت کرده باشد و بدین ترتیب، خود بخشی از اطلاعات را در پرده ابهام قرار داده است.

خفقان حاکم بر فضای جامعه ایران در آن سالها، ضرورت پنهانکاری در فعالیتهای مذهبی و سیاسی را موجه می‌کند بویژه آنکه انجمن پیروان قرآن «در آن سالها رونق زیادی داشت و جمعیت جوان زیادی را که حس سیاسی هم داشتند به خود جذب کرد.»^{۲۸} مرحوم عابدزاده در قالب همین «انجمن زنجیره‌ای» و پیوندهای مدارسی چون فاطمیه و نقویه و عسکریه و ذیل هیئتهای مؤتلفه اسلامی با بهائیت نیز مبارزه می‌کرد.^{۲۹} نامه شماره ۹۲۲ مورخ ۳۵/۶/۲۷ فرمانده سپاه ۶ خاوران «سرلشکر مهدی» به تیمسار ریاست ستاد ارتش وی را «از طرفداران جدی دولت مصدق» معرفی کرده است. رئیس ستاد ارتش دو نامه ۲۰۲۸۸ مورخ ۳۳/۹/۱ از فرماندهی لشکر ۸ خراسان «درباره عابدزاده شیشه‌بر» می‌پرسد: «معلوم نیست این شخص با کمی بضاعت این همه مخارج [مدارس] را از کجا تأمین می‌کند.» خبرچین ساواک در گزارشی به تاریخ ۱۳۳۶/۱/۵ می‌نویسد: «هر چه این جانب و افراد گروه تبلیغات در سال برای تضعیف انجمن پیروان قرآن که دسته جات ضد درباری است زحمت می‌کشیم متأسفانه شرکت رؤسای ادارات آن را از بین می‌برد.»

«جلال الدین فارسی» می‌نویسد:

برای شکل‌گیری «نهضت مقاومت ملی»، در سال ۱۳۳۳ چند نفر از رجال متدین همراه با چند

انجمن بانوان پیروان قرآن

ملی گرا و سوسیالیست در تهران تشکیلاتی را برای ادامه نهضت ملی ایران^{۳۰} و مقاومت در برابر رژیم کودتا و دست نشانده‌گی به وجود آوردند. مرحوم «آیت الله حاج سید رضا زنجانی»، «مهندس مهدی بازرگان»، «دکتر بدالله سحابی»، «دکتر محمدعلی خنجی» و «مهندس مسعود حجازی» - دو سوسیالیست ملی گرای متأثر از مارکسیسم - در هسته رهبری آن قرار داشتند. مرحوم «آیت الله طالقانی» هم از آنان حمایت می کرد.^{۳۱} در تابستان ۱۳۳۶ رهبری نهضت مقاومت ملی، جزوه مهمی درباره نفت و قراردادهای خائنه جدیدی که شاه بسته بود منتشر ساخت. سحرگاهی تری چند از اعضای هسته اصلی نهضت مقاومت را در مشهد دستگیر کردند: استاد «محمدتقی شریعتی» و یگانه پسرشان - «علی شریعتی» که دانشجوی دانشکده ادبیات مشهد بود، مرحوم «حاجی عابدزاده» مؤسس انجمن پیروان قرآن که از محبوبیت بالایی در میان توده مردم برخوردار بود، «سیدابراهیم میلانی» نماینده تبریز در مجلس هفدهم که در مشهد به امرار معاش مشغول بود...^{۳۲}

۲۶۳

پانوشتها:

- ۱- نگارنده مقاله‌ای در شناخت مرحوم «علی اصغر عابدزاده خراسانی» تدوین کرده است. ر.ک: فصل نامه مطالعات تاریخی، س سوم، ش ۱۰ (زمستان ۱۳۸۴)، صص ۱۱۶ تا ۱۴۱؛ و نیز ر.ک: حکیمی، محمدرضا، عقل سرخ، چ اول، قم، دلیل ما، تابستان ۱۳۸۳، «بنیانگذار بنای مهدیه (مشهد مقدس)»، صص ۱۹۹ - ۱۸۸.
- ۲- ر.ک: عقل سرخ، ص ۱۸۸.
- ۳- متولد ۱۳۲۶ شمسی.
- ۴- مسئولیت مصاحبه با افراد با جناب آقای «سید محمدرضا باشی ازغدی» کارشناس ارشد معارف اسلامی و اقتصاد از دانشگاه امام صادق (ع) بوده است. فرصت را مغتنم شمرده از همکاری ایشان تشکر می کنم.
- ۵- شهید «سیدمجتبی نواب صفوی» از پایه گذاران «فدائیان اسلام» که در مبارزه با رژیم شاه معتقد به مجازات مستقیم عوامل اصلی رژیم بود. ر.ک: خاطرات محمد مهدی عبد خدایی، مروری بر تاریخچه فدائیان اسلام، سیدمهدی حسینی، چ اول، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۹. (پایین خیابان مشهد پس از پیروزی انقلاب اسلامی به نام وی نامگذاری شد.)
- ۶- «آیت الله سیدعبدالله شیرازی» طاب ثراه از مراجع عظام تقلید.
- ۷- عقل سرخ، ص ۱۹۲.
- ۸- اولین فرزند مرحوم عابدزاده، متولد ۱۳۲۳: «آن زمان حدوداً سیزده - چهارده سال داشتم. ممکن است بیشتر هم باشد؛

- پانزده - شانزده سال .
- ۹- مصاحبه در تاریخ ۱۳۸۴/۳/۲۲ انجام شده است .
- ۱۰- «سکینه و فاطمه عابدزاده»، ۱۳۸۴/۳/۲۳ .
- ۱۱- همان .
- ۱۲- عقل سرخ، ص ۱۹۲ .
- ۱۳- «سکینه عابدزاده»، ۱۳۸۴/۳/۲۳ . بنا به سند مورخ ۱۳۳۵/۶/۱۲ ساواک، فاطمیه هنوز در این زمان در دست ساختمان بوده است .
- ۱۴- «فاطمه عابدزاده»، ۱۳۸۴/۳/۲۳ .
- ۱۵- در بند «د» اساس نامه مورد بررسی آمده: حداقل حق عضویت پنجاه ریال و به تشخیص هیئت مدیره، عده ای می توانند از پرداخت حق عضویت معاف بشوند .
- ۱۶- «سکینه عابدزاده»، ۱۳۸۴/۳/۲۳ .
- ۱۷- از مصاحبه دختران مرحوم «عابدزاده» .
- ۱۸- فرزند مرحوم «محمدحسین عابدیان خراسانی» به سال ۱۳۰۱ در کوچه آب میرزا واقع در بالا خیابان - نزدیک میدان شهدا - به دنیا آمد . مرحوم «محمدحسین» شغل علافی داشت و «علی اصغر» تحصیلات خود را تا ششم ابتدایی در دبستان غزالی ادامه داد، اما بعد به عنوان شاگرد وارد بازار قماش مشهد شد . سپس به عمده فروشی قماش پرداخت . در سیزده سالگی در قیام مردم مشهد علیه کشف حجاب و از جمله واقعه گوهرشاد حضوری فعال داشت . پس از آنکه در تحصیل ادبیات عرب و درس مطول با مرحوم «علی اصغر عابدزاده خراسانی»، استادش در این درس آشنا شد مجدانه با آن مرحوم در ساخت بناهای دوازده گانه از جمله مهدیه همکاری کرد . پس از شکل گیری حرکت فداییان اسلام، در تدارک جمعیتی به نام مبارزین اسلام با کمک دوستانش و برای مبارزه با مفسد علنی برآمد . مرحوم «نواب صفوی» به دعوت همین جمعیت به مشهد آمد . وی پس از درگذشت مرحوم عابدزاده در تأمین منابع مالی و رسیدگی به امور مدارس آن مرحوم کوشا بوده است . یکی از فرزندان ایشان - «محمدهادی عابدیان خراسانی» - نیز در عملیات رمضان در جبهه شلمچه (۱۳۶۱) به شهادت نایل آمد .
- ۱۹- ۱۳۸۴/۲/۲۶ .
- ۲۰- «فاطمه عابدزاده» .
- ۲۱- «حاج علی اصغر عابدیان خراسانی» .
- ۲۲- در متن سند «دانشجویان» آمده .
- ۲۳- «فاطمه عابدزاده» .
- ۲۴- «حاج علی اصغر عابدیان خراسانی» .
- ۲۵- «اساس نامه و آیین نامه...»، ص ۱ .
- ۲۶- عقل سرخ، ص ۱۹۱ .
- ۲۷- همان .
- ۲۸- جعفریان، رسول، جریانها و سازمانهای مذهبی - سیاسی ایران، ص ۱۰۶ .
- ۲۹- همان، صص ۳۷۰ و ۵۳۱ .

۳۰- در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ متوقف شده بود.

۳۱- فارسی، جلال‌الدین، زوایای تاریک، چ اول، تهران، حدیث، بهار ۱۳۷۳، ص ۱۷.

۳۲- همان، ص ۲۰.

